

Högskolan
Kristianstad

Högskolan Kristianstad

291 88 Kristianstad

044 250 30 00

www.hkr.se

Självständigt arbete 15 hp
Kandidatexamen i landskapsvetenskap
HT 2020
Fakulteten för naturvetenskap

Naturvanor under en pågående pandemi

Matilda Rask Olsson och Moa Vitestam

Författare

Matilda Rask Olsson och Moa Vitestam

Titel

Naturvanor under en pågående pandemi

Handledare

Thomas Beery

Examinator

Elisabeth Einarsson

Sammanfattning

Covid-19-viruset upptäcktes i Kina i slutet av 2019. Viruset spred sig snabbt och i mars 2020 klassades Covid-19 som en pandemi. Media har sedan dess rapporterat dagligen om utvecklingen av pandemin. Ett ämne som det även rapporterats om är det ökade naturintresset under pandemin. Flertalet naturområden har vittnat om ökat besöksantal, nedskräpning och slitage på naturen. Tidigare studier visar att slitage på naturen främst beror på bristande kunskap om allemansrätten. Syftet med uppsatsen är att undersöka om det finns samband mellan pandemin och det ökade naturintresset. För att undersöka detta spreds en digital enkätundersökning riktad till myndiga invånare i Kristianstad kommun. Enkäten innehöll frågor om invånarnas naturvanor både innan och under pandemin. Ett statistiskt test av resultatet bekräftade att myndiga invånare i Kristianstad kommun är ute oftare i naturen under pandemin än innan. Trettio procent av deltagarna svarade att deras naturvanor har förändrats under pandemin och flertalet menar att deras förändrade naturvanor lett till mer tid i naturen. Den vanligaste aktiviteten är promenad och den populäraste platsen för besök i naturen är sitt omedelbara närområde. För att undvika bestående skada på naturen av de förändrade naturvanorna kan ökad kunskap om allemansrätten vara en del av lösningen.

Ämnesord

Covid-19, Corona, pandemi, Kristianstad kommun, enkätundersökning, naturvanor

Authors

Matilda Rask Olsson and Moa Vitestam

Title

Nature habits during an ongoing pandemic

Supervisor

Thomas Beery

Examiner

Elisabeth Einarsson

Abstract

The Covid-19 virus was discovered in China in late 2019. The virus spread rapidly, and in March 2020, Covid-19 was classified as a pandemic. The media has since reported daily on the development of pandemic. One topic that also has been reported about is the increased interest in nature during the pandemic. Many nature areas have witnessed increased visitor numbers, littering, and wear on nature. Previous studies show that wear on nature is mainly due to a lack of knowledge about allemansrätten (the right of public access). The thesis aims to investigate whether there is a connection between the pandemic and the increased interest in nature. A digital survey was distributed to adult residents in Kristianstad municipality to investigate this potential relationship. The survey included questions about the inhabitants' nature habits both before and during the pandemic. A statistical test of the result confirmed that adult residents of Kristianstad county are out in nature more often during the pandemic than before. Thirty percent of the participants answered that their nature habits have changed during the pandemic, and the majority believe that their changed nature habits have led to more time in nature. The most common activity is walking, and the most popular place to visit nature is its immediate local area. To avoid permanent damage to nature from the changed nature habits, increased knowledge of allemansrätten can be a part of the solution.

Keywords

Covid-19, Corona, pandemic, Kristianstad county, online survey, nature habits

Förord

Efter en turbulent höst av heldagar i Högskolan Kristianstads bibliotek är vi nu klara med denna kandidatuppsats och nyexaminerade Landskapsvetare. Härefter börjar vår karriär och vi kommer minnas denna höst som en tid av skratt och huvudvärk.

Först och främst vill vi tacka alla som tog sig tid att delta i enkätundersökningen. Tack för att ni bidrog med stort engagemang till vår uppsats och gjorde den möjlig att genomföra.

Vi vill också rikta ett stort varmt tack till vår handledare, Thomas Beery för allt stöd, peppande och otroliga engagemang.

Tack till alla medier, P4 Radio Kristianstad, Kristianstadsbladet, Lokaltidningen

Kristianstad som visat stort intresse för vår studie och hjälpt oss sprida enkäten. Och tack till Fabian Rimfors på Högskolan Kristianstad som skrev artikeln om vår studie på hkr.se.

Vi vill även tacka Andreas Skriver Hansen för att vi fick ta inspiration av hans studie till utformningen av vår enkät.

Samt vill vi tacka Postnummerservice, Geopostit och Kristianstad kommun för deras bidrag av GIS-material.

Och slutligen vill vi tacka varandra för ett utomordentligt samarbete med alla kaffepauser och otaligt många satsumas.

Kristianstad, november 2020

Matilda Rask Olsson & Moa Vitestam

Innehåll

Inledning.....	6
Syfte och frågeställning.....	6
Bakgrund.....	6
Covid-19.....	6
Hur Covid-19-pandemin påverkat arbete och försörjning.....	7
Kristianstad kommun.....	8
Landskapet i kommunen.....	9
Vad är friluftsliv?.....	10
Allemansrätten.....	10
Tidigare studier av svenska folkets friluftsvanor samt dess utveckling.....	11
Vilka naturvanor har vi haft i Sverige?.....	11
Undersökningar av svenska folkets friluftsvanor under 2000-talet.....	12
Kristianstadsbornas naturvanor år 2015.....	13
Framtidens friluftsliv.....	14
Slitage i naturen.....	15
Det ökade naturintresset och dess effekter på naturen under pandemin.....	16
Metod och material.....	16
Enkätundersökning.....	17
Spridning av enkäten.....	18
Tillvägagångsätt för analys av enkätsvaren.....	19
Kartmaterial.....	19
Översikts- och områdeskarta.....	19
Felkällor.....	20
Resultat.....	21
Summering av resultat.....	29
Diskussion.....	30
Pandemins påverkan.....	30
Naturvanor.....	31
Friluftslivet i Kristianstad kommun.....	32
Slitage och effekter av ökat naturintresse.....	33
Vidare undersökning.....	34
Slutsatser.....	35
Referenser.....	36
Bilagor.....	40

Inledning

I snart ett år har världen levt med utvecklingen av Covid-19-pandemin. Den 1 februari 2020 klassades sjukdomen som allmän- och samhällsfarlig i Sverige (Folkhälsomyndigheten 2020a) och den 11 mars klassades sjukdomen som en pandemi (Folkhälsomyndigheten 2020b). Sedan dess har media dagligen rapporterat om dess utveckling. Under denna tid har vardagen förändrats för oss alla och tvingat oss skapa nya vanor. Ett ämne som det rapporterats om i media är det ökade intresset för naturen. Detta har bland annat förvaltningarna Stenshuvud nationalpark (Ekblad 2020) och Dalby naturreservat (Torstensson 2020) vittnat om.

När vi började fundera på ämne för vår kandidatuppsats var det många i vår omgivning som ställde sig frågan hur pandemin påverkat svenskars naturvanor. Då bestämde vi oss för att undersöka hur Kristianstadsbornas naturvanor förändrats under pandemin genom en enkätundersökning.

Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att undersöka vilka naturvanor svenskar har under den pågående Covid-19-pandemin samt i vilken frekvens folk är ute i naturen under pandemin jämfört med innan. Då en nationell studie är för omfattande för en kandidatuppsats valdes målgruppen myndiga invånare i Kristianstad kommun. För att undersöka detta skrivs denna uppsats utifrån frågeställningen:

Hur har Covid-19-pandemin påverkat invånarnas naturvanor i Kristianstad kommun?

Bakgrund

Denna del av bakgrunden är meningen att tillförse en helhetsförståelse över hur pandemin har påverkat det svenska samhället och därav förändrat invånarnas livsstil och vanor. Därefter presenteras fakta om Kristianstad kommun samt en beskrivning av dess landskap. Sedan definieras vad friluftsliv innebär samt vilken roll allemansrätten utgör.

Covid-19

I slutet av 2019 upptäcktes ett nytt virus i Kina, kallat Covid-19. Den 17 januari 2020 kom diagnostik för Covid-19 till Sverige och den 1 februari klassades sjukdomen som allmän- och samhällsfarlig (Folkhälsomyndigheten 2020a). Virusets spridning sig snabbt och

den 11 mars klassades Covid-19 som en pandemi (Folkhälsomyndigheten 2020b). Covid-19 är ett virus och en infektionssjukdom (Folkhälsomyndigheten 2020a). 1177 Vårdguiden har skrivit ut en rad olika symtom för viruset, dessa symtom liknar oftast förkylning eller influensa. De olika symtomen är hosta, förkylning, feber, värk, andningsbesvär, huvudvärk, illamående, hudutslag, diarré, trötthet samt tappat lukt- och smaksinne. Covid-19 smittar främst via hosta eller nysningar genom slemhinnor i ögon, mun och näsa. Viruset transporteras via luften, detta kallas droppsmitta (1177 Vårdguiden 2020). De flesta får lindriga symtom medan en del blir allvarligt sjuka och i vissa fall avlider (1177 Vårdguiden 2020). Under perioden februari-oktober 2020 har mer än 5 900 invånare avlidit i sviterna av Covid-19 i Sverige (Socialstyrelsen 2020). Folkhälsomyndigheten har sedan mars 2020 gett rekommendationer till befolkningen för att minska spridningen av viruset. Rekommendationer om att stanna hemma vid minsta symtom, inga längre resor, distansarbete och -undervisning, hålla 2 meters avstånd till andra människor och ökad handhygien (Krisinformation 2020a). Regeringen har gått ut med förbud mot allmänna sammankomster med fler än 50 personer, besöksförbud på äldreboende samt resor in i Sverige (ibid.). Samtliga rekommendationer och förbud är dynamiska över tid och uppdateras ständigt på Krisinformation.se (2020b). Exempel på detta är förbud mot besök på äldreboende som förbjöds den 30 mars 2020 och upphävdes den 1 oktober samma år (Krisinformation 2020c). Ännu ett exempel är förbud mot sammankomster med över 50 personer som förbjöds den 27 mars som ännu gäller oktober 2020 (Krisinformation 2020a).

Hur Covid-19-pandemin påverkat arbete och försörjning

Folkhälsomyndigheten (2020c) rapporterar att flertalet smittskyddsåtgärder har genomförts under våren 2020 på grund av Covid-19 som påverkat det svenska näringslivet och arbetsmarknaden. Åtgärderna har gjort att många sektorer och verksamheter fått minska sin arbetskraft, permittera eller stänga ner sin verksamhet, samtidigt gynnas andra branscher av restriktionerna (ibid.). Samt har andra länder i världen stängt ner för import och export, vilket har påverkat den svenska ekonomin och arbetsmarknaden (Folkhälsomyndigheten 2020c).

I Sverige har det varslats totalt 103 001 personer mellan januari och september 2020, en ökning med 218% i jämförelse med förra året. Samtidigt har 576 156 personer korttidspermitterats under perioden januari-september (Svenskt näringsliv u.å). Detta har

lett till att befolkningen spenderar mer tid i sitt hem än innan pandemin samt att stora delar av befolkningens ekonomi försämrats (Folkhälsomyndigheten 2020c).

Kristianstad kommun

Kristianstad kommun (figur 1) är till ytan den största kommunen i Skåne. Invånarantalet i kommunen översteg 85 000 år 2019 och utav dem bor ungefär 35 000 i centralorten Kristianstad. Kommunen har ett 40-tal orter/byar och mer än hälften av dessa har över 200 invånare. Detta gör kommunen till den tätortstätaste i Sverige (Kristianstad kommun 2020a).

Figur 1. Översiktsskarta med lokalisering i Sverige samt Skåne med Kristianstad kommun markerat i svart kontur. Källa: GSD-Sverigekartan 1:1 miljon, vektor © Lantmäteriet 2020.

Det finns 125st postnummer i kommunen. Av dessa är 33st boxadresser och 9st administrativa postadresser/postnummer. Därefter kvarstår 83st vanliga postnummer (Postnummerservice u.å) som visas i figur 2.

Figur 2. Områdeskarta med samtliga 83st postnummer i Kristianstad kommun, markerat i svart kontur. Källa: GSD-Sverigekartan 1:1 miljon, vektor © Lantmäteriet 2020 och Postnummer © www.geposit.se 2020.

Landskapet i kommunen

Det skånska landsbygdsprogrammet delar in Kristianstad kommun i fem sorters landskap: Åhus dynområde, Kristianstadsslätten, Linderödsåsen, Göinge mellanbygd och Skånes sprick- och sjölandskap (Reiter 2006). Kommunen består av 43% skog, 43% jordbruksmark, 6% övrig mark och 8% bebyggelse (SCB u.å). I kommunen finns det 55st naturreservat samt biotopskyddsområde, djur- och växtskyddsområden, strandskydd, naturminnen, Natura 2000-område och Biosfärområde Kristianstads Vattenrike (Kristianstad kommun 2020b). Kristianstads Vattenrike beskriver landskapet som variationsrikt med dess kulturlandskap av strandängar, sandiga odlingsmarker, sumpskogar, ädellövskogar och vasshav. Dessa säregna platser utgör en utmärkt miljö för sällsynt flora och fauna, särskilt för en unik fågelfauna (Vattenriket u.å. a). Syftet med *Det skånska landsbygdsprogrammet* är att ge en utförlig bild över hur landskapet är ett

resultat av ett komplext samspel mellan biologiska, kulturella, sociala och ekonomiska processer. De menar även att myndigheter och förvaltningar bör ha dessa processer i åtanke för beslut och utveckling av landskapet, samt att framtida och pågående processer ska tas i beaktande (Reiter 2006).

Landskapets variation i natur ger möjligheten för ett rikt friluftsliv (Vattenriket u.å. b). Kristianstad kommun blev därför utnämnda till *Skånes bästa friluftskommun 2020* och kom på tolfte plats av Sveriges bästa. Detta för att ha främjat friluftslivet i kommunen och aktivt arbetat för att utveckla det (Elf & Ahlén 2020). I kommunens översiktsplan från 2013 beskrivs dess natur- och kulturlandskap som en viktig och dyrbar resurs som ska bevaras och underhållas väl (Kristianstad kommun 2013).

Vad är friluftsliv?

Ordet och begreppet *friluftsliv* är föränderligt och har mängder av betydelser i olika grupper och sammanhang. Det kan syfta på naturturism, naturvård, motion, äventyr eller en promenad i vardagen (Fredman, Stenseke & Sandell 2014). Idag definieras *friluftsliv* i förordningen SFS 2010:2008 som:

”Friluftsliv är vistelse utomhus i natur-och kulturlandskap för välbefinnande och naturupplevelse utan krav på tävling.”

(Naturvårdsverket 2020a).

Naturvårdsverket (2020a) menar att mötet mellan natur och människa är grunden i friluftsliv. Och att detta möte är högst individuellt och skapar ett eget värde, mening samt upplevelse för varje människa. Sandell & Sörlin (2008) menar samtidigt att friluftsliv är ett kulturellt fenomen som i ett sammanhang får en kulturell, social och ideologisk mening. Svenskens syn på friluftsliv och natur är delvis formad av en lång tradition av allemansrätt (Beery 2018).

Allemansrätten

Allemansrätten är en förutsättning för ett fritt friluftsliv (Naturvårdsverket 2020b). Detta gör att vi i Sverige har möjlighet att använda och röra oss fritt i vår natur (Naturvårdsverket 2018). Med allemansrätten finns det inte bara rättigheter utan också skyldigheter som att inte förstöra naturen eller störa de som vistas i naturen, varken människor eller djur. Allemansrätten är ingen lag (Naturvårdsverket 2018) men finns som begrepp i regeringsformen 2 kap. 18§ och i miljöbalken 7 kap. 1§. Trots detta har

Allemansrätten inte ett specificerat innehåll och är ibland svårförståelig för markägare och allmänhet (Emmelin et al. 2010).

Syftet med allemansrätten är att man ska skydda naturen samtidigt som man brukar den, då hänvisas man oftast till *sunt förnuft*. Dock finns det en del lagar och regler som omger och sätter gränser för allemansrätten. Två exempel på detta är brottsbalken 12 kap. 4§ som syftar på att man inte får beträda en tomt, mark eller plantering om det kan ta skada och miljöbalken 15 kap. 30§ som syftar till att nedskräpning är olagligt. Även terränglagen och jaktlagen är exempel på stöd till allemansrätten. Dock gäller inte allemansrätten i skyddade naturområden, så som naturreservat och nationalparker. Där gäller istället egna regler och föreskrifter (Naturvårdsverket 2018).

I *Handlingsplanen för Skånes friluftsliv 2018–2021* av Länsstyrelsen (2018) beskrivs det att allemansrätten behöver förtydligas och kunskap spridas om de skyldigheter och rättigheter man har i naturen. Länsstyrelsen tar upp flera åtgärder för detta, ett är *Bättre kunskap om allemansrätt för ökat allemanssvett* som syftar på att för ett hållbart friluftsliv behövs kunskapen öka, spridas och stärkas hos både turister och allmänhet, men även hos friluftslivsaktörer (Länsstyrelsen 2018).

Tidigare studier av svenska folkets friluftsvanor samt dess utveckling

I följande del presenteras svenska folkets relation till naturen genom tid samt regionala och nationella undersökningar av deras naturvanor under 2000-talet. Slutligen framförs effekterna av dessa naturvanor både innan och under den pågående pandemin.

Vilka naturvanor har vi haft i Sverige?

Att spendera fritiden i naturen har haft olika uppsving i Sverige genom tiderna. Under sent 1800-tal och tidigt 1900-talet var det förankrat hos överklassen att vistas i naturen på sin lediga tid. Fjäll, skog och hav sågs då som rent, till motsatsen av den smutsiga industriella stadsmiljön. Det var oftast män, själva eller i grupp som gav sig ut i vildmarken för att finna sig själv. Samtidigt formade arbetarklassen ett annat sorts sätt att vistas utomhus, genom stillsamt umgänge i parkmiljö eller obebyggda stadsnära områden (Emmelin et al. 2010).

Under 1930-talet demokratiserades Sverige och semesterlagstiftning inträdde, vilket gav en bättre välfärd för arbetarklassen. Detta resulterade i ett betydligt uppsving för cykelsemestrar, vandrarhem, bad och camping samt att kvinnor fick möjlighet att komma ut mer då friluftslivet varit reserverat för mannen tidigare (Emmelin et al. 2010). Under

denna tid fanns en ideologi att friluftsliv behövdes för återhämtning och rekreation, både kroppsligt och själsligt för den urbana människan. Detta i syfte för att kunna möta de krav det industriella samhället ställde på medborgarna (Sandell & Sörlin 2008).

Det materiella välfärdssamhället som kom med efterkrigstiden på 1960-talet influerade friluftslivet med nya materiella ting speciellt utvecklade för friluftsliv, som framskriden friluftsutrustning, husvagn, fritidshus och fritidsbåtar. Detta gjorde att svenska folket utvecklade nya sätt att utöva friluftsliv. Samtidigt utvecklades bland annat leder, anordnade eldstäder och informationstavlor ute i naturen (Emmelin et al. 2010).

Enligt SCBs *friluftindex* utövade närmre 80% av alla vuxna svenskar någon sorts friluftaktivitet ofta från mitten av 70-talet till början av 90-talet. Den grupp som var ute minst var 16 till 24 åringar, en grupp som fortsatte minska (Emmelin et al. 2010).

Under 2000-talet skedde en snabb utveckling inom turism- och friluftaktiviteter. Från massturism till en diversitet med inriktningar inom natur- och kulturturism (Sandell & Sörlin 2008). Ihop med denna utveckling har friluftslivet blivit mer kommersiellt och äventyrsturismen ökat. Dels har det belysts i form av folkhälsan men även som regional utveckling då naturturismen blivit allt viktigare för landsbygden och säsongarbetare (Emmelin et al. 2010). Fiske, jakt, svamp- och bärplockning är idag en populär fritidsaktivitet genom tradition (Lisberg, Jensen & Ouis 2014).

Undersökningar av svenska folkets friluftsvanor under 2000-talet

På uppdrag av Naturvårdsverket (2005) har ett antal undersökningar gjorts på svenska folkets friluftsvanor under 2000-talet. Den första genomfördes 2007 i form av en enkätundersökning och en uppföljning gjordes 2014. Undersökningarna visade att andelen som ansåg sig aldrig eller sällan vara ute i naturen på vardagar hade ökat mellan 2007 och 2014. Likaså hade de som anser sig vara ganska ofta eller mycket ofta ute i naturen på vardagar minskat. Den grupp som ansåg sig sällan besöka naturen på helgen hade ökat med 10% medan de som besökte mycket ofta minskade med 11% (Fredman & Hedblom 2015).

Undersökningen från 2014 visade att de som bor i storstäder är mindre ute i naturen jämfört med de som bor på landsbygden och i glesbefolkade kommuner. Då var de vanligaste aktiviteterna vid utevistelse nöjespromenader och -motion i skog och mark samt trädgårdsarbete. Studien visade även att yngre hade sämre kännedom om allemansrätten än äldre (Fredman & Hedblom 2015).

En ytterligare uppföljning gjordes 2018 av Naturvårdsverket (2019). Hur ofta invånarna

var ute i naturen på vardagarna hade inte förändrats mellan 2014 och 2018, dock hade andelen invånare som ansåg sig vistas ganska ofta eller mycket ofta i naturen på helgerna minskat. Sedan 2007 har aktiviteter så som nöjespromenader och -motion, cykling, fiske, jakt, trädgårdssysslor, picknick och intresse av floristik och faunistik minskat. De aktiviteter som ökat mellan 2007 och 2018 är bland annat jogging, geocaching samt paddling med kajak och kanot (Fredman, Ankre & Chekalina 2019).

Undersökningen från 2018 visar att ungefär 54% av befolkningen upplever tidsbrist som den vanligaste orsaken till de inte kan utöva någon eller några aktiviteter. Samt att 2 av 3 anser att utomhusvistelser ger vardagen mer mening (Fredman, Ankre & Chekalina 2019). Majoriteten av friluftsliv utövas i sitt närområde som i skogar, parker, längs vattendrag och på sjöar. Studien visar att det är fler kvinnor än män som vistas ute i naturen. De som är bosatta i större städer har mindre kunskap om allemansrätten än de på landsbygden och 2 av 3 som besöker naturen anser att allemansrätten är viktig för deras besök (Fredman, Ankre & Chekalina 2019).

År 2008 gjordes en enkätundersökning av Friluftsliv i förändring som dels frågade om svenskarnas syn och kunskap om allemansrätten. Resultatet visade att kunskaperna om allemansrätten generellt är goda och att den anses vara viktig för svenska folket. Hela 94% av svarande anser att allemansrätten är viktig att försvara och 77% menar att den är viktig för deras utomhusaktiviteter (Friluftsliv i förändring 2008).

Kristianstadsbornas naturvanor år 2015

En enkätundersökning utfördes under perioden maj-september år 2015 av C4 Teknik, avd. Offentliga rummet, med hjälp av konsultföretaget Markör AB i syfte att vara underlag för Kristianstad kommuns Grönplan 2017 (Kristianstad kommun 2017).

Enkätens målgrupp var Kristianstad kommuns invånare där de fick svara på hur de ser på kommunens offentliga miljöer samt hur de använder dem. Två utav dessa miljöer som de frågade om var park- och grönområden samt naturområden. Enkäten skickades ut med post och 541 personer deltog med svar (Ibid.).

Resultatet visade att 60% besökte park- och grönområden varje månad under vår och sommar medan 40% under höst och vinter. Naturområden besöktes av 50% minst en gång i månaden. Den vanligaste aktiviteten bland Kristianstadsbor var promenad till följd av motion. Även cykling, sola/bad och plocka svamp och bär var vanligt (Kristianstad kommun 2017).

Framtidens friluftsliv

År 2012 kom svenska regeringen med 10 mål för friluftslivspolitik (Regeringens skrivelse 2012). Det övergripande målet var ”...att stödja människors möjligheter att vistas i naturen och utöva friluftsliv där allemansrätten är en grund för friluftslivet. Alla människor ska ha möjlighet att få naturupplevelser, välbefinnande, social gemenskap och ökad kunskap om natur och miljö” (Regeringens skrivelse 2012/13:51). Regeringen menar att grunden för att utöva friluftsliv är allemansrätten, tillgång till nära natur samt intresse och engagemang från ideella organisationer (Regeringens skrivelse 2012).

Länsstyrelsen fick i uppdrag av regeringen 2018 att förverkliga deras friluftslivspolitik på regional nivå med en handlingsplan för friluftslivet i Skåne 2018–2021. Handlingsplanens syfte var att ta fram åtgärder för hur friluftslivet ska utvecklas och bibehållas i Skåne samt ge en ökad kunskap hur friluftslivet ser ut (Länsstyrelsen 2018).

Skåne län är litet till ytan med hög befolkningstäthet. Stora delar av länet är otillgängligt för friluftsliv då mycket består av åker och bebyggelse, vilket påverkar den allemansrättsliga marken som är väldigt låg och ojämnt fördelat i länet. Områden där befolkningstätheten är hög är tillgången till nära natur och mark sämre. Detta bidrar till att trycket på tillgänglig mark och natur är högt periodvis under året för friluftsliv (Länsstyrelsen 2018).

Majoriteten av friluftaktiviteter sker i närmiljöer vilket betyder att naturområden i närheten av tätorter är viktigt för boende (ibid.), då över 80% av Sveriges befolkning bor i tätorter (SCB u.å). Det är i kommunens strategiska planeringsunderlag för friluftsliv där kartläggning över hur områden används och utvecklas samt det eventuella behovet av nya grönområden i närheten av bebyggelse tas fram (Länsstyrelsen 2018). Fredman, Stenseke & Sandell (2014) menar att en lyckad miljöpolitik för friluftsliv kräver en förståelse och ett intresse av allmänheten. Därför är det viktigt att det forskas på människans relation till naturen, den ständigt föränderliga synen på naturen samt hur den förvaltas som samhällsintresse.

Naturen och kulturen utgör grundförutsättningarna för turismen i flertalet svenska regioner idag menar Sandell & Sörlin (2008). De presenterar även några riktlinjer för en hållbar utveckling av friluftsturismen. Några av dem är att ha ett långt tidsperspektiv för hur djur och vegetation påverkas av turismen så de åtminstone inte försämras samt bör turismens utveckling gynna landsbygden ekonomiskt och socialt. Ur ett regionalpolitiskt perspektiv är det av vikt att stödja en mångfald av natur- och kulturattraktioner samt

arbeta för ett hållbart och miljöanpassat sådant. Dessa mål kan man nå genom samhällsplanering och förvaltning, både regionalt och lokalt. De åtgärder som då kan göras är bland annat ökad information samt göra tätorternas närmiljöer mer attraktiva för friluftaktiviteter (Sandell & Sörlin 2008).

Slitage i naturen

Emmelin et al. (2010) menar att friluftsliv och naturturism kan påverka naturen på två olika sätt, direkt och indirekt. Direkt påverkan menas med att natur och djurliv påverkas av de saker och ting som i mer eller mindre utsträckning kan åtgärdas och kontrolleras. Det tas upp exempel på störningseffekter och slitage som nedskräpning, vegetationsslitage samt olika aktiviteters intensitet (Ibid.). Den huvudsakliga följden av nedskräpning är skador på djur och människor samt påverkas besöket och upplevelsen av naturen (Emmelin et al. 2010). Detta menar även organisationen Håll Sverige rent som påpekar att då skräpet bryts ner långsamt i naturen och ingen samlar ihop det blir det kvar under en lång tid (Håll Sverige rent 2020). Markägare menar att nedskräpning både är en negativ belastning och bieffekt av allemansrätten (Emmelin et al. 2010). Nedskräpning handlar om skötsel, övervakning och möjlighet till sophantering tillsammans med brukarnas attityd. Brukarnas attityd och kunskap är en viktig orsaksfaktor till nedskräpning och information ses som ett grundläggande medel för att komma till bukt med problemet. Vegetationsslitage handlar om vegetationens sammansättning och dess slittålighet, vilken typ av aktivitet samt dess intensitet i belastning och vilken årstid för slitaget (ibid.). Olika störningar med olika intensitet under lång tid resulterar i olikåldrig växtlighet och därför ger möjlighet till nyetablering av vegetation (Aronsson 2013). Dock kan en för hög intensitet och frekvens påverka vegetationen negativt (Niklasson & Nilsson 2005). De olika störningseffekterna på naturen har fått mer uppmärksamhet i takt med att naturturismen ökat. Störningseffekterna och känsligheten varierar över olika regioner och platser över tid. Detta går att påverka och kontrollera medan indirekt påverkan inte går att kontrollera i lika stor grad. Infrastruktur, näringsverksamheter och transporter är effekter av indirekt påverkan (Emmelin et al. 2010). Turismforskning använder begreppet *turismens livscykel* för miljöeffekter och -påverkan på en plats. En effekt är slitage på naturen, då menas främst vegetationsslitage och intensiteten i brukandet av naturen i tid. När detta slitage beskrivs i förlopp är det inte problematiskt menar Emmelin et al. (2010) men förslag om åtgärder för att minska dessa

problem blir svåra att beskriva. Detta på grund av bland annat att de inte finns större underlag, tidigare forskning eller analyser på brukarnas beteende och attityd i naturen.

Det ökade naturintresset och dess effekter på naturen under pandemin

P4 Kristianstad rapporterar att Cykelklubben C4 ökat sitt medlemsantal från 100 till 171 medlemmar i år, vilket är en ovanligt hög ökning. Svensk Cykling uppger även att cykelförsäljningen ökat med 30% jämfört med året innan och att det då främst är mountainbike som eftersöks (Spång 2020). Samtidigt berättar flertalet ornitologiska föreningar att intresset för fågelskådning ökat bland folk som inte vanligtvis brukar vistas i naturen (Sveriges radio 2020).

Anställda på Naturum Stenshuvud rapporterar till *Österlenmagasinet* (Ekblad 2020) att nerskräpningen ökat lavinartat under sommaren 2020 samt att trängsel och oreda rått på parkeringarna. Många av de populära stigarna har blivit upp mot dubbelt så breda på grund av att besökare gått utanför de markerade lederna, vilket kan skada känslig vegetation (ibid.). De anställda betonar att merparten av besökarna skött sig bra och visat respekt i naturen men att det märkts att många naturovana besökt parken denna säsong. De menar att om det fortsätter i denna riktning kommer de behöva hitta nya lösningar för nedskräpningen och det ökade slitaget (ibid.). Även i Dalby naturreservat har ökad nerskräpning rapporterats (Torstensson 2020). Likaså har det uppmärksammats ovanligt mycket nedskräpning på stränderna i Åhus (Jourhavande reporter 2020a) samt en försvårad parkeringssituation då det varit ovanligt många besökare på stränderna denna sommar (Jourhavande reporter 2020b).

Metod och material

För att kunna uppfylla vårt syfte med uppsatsen och besvara frågeställningen valdes en digital enkätundersökning som metod för att samla in data. Anledningarna till att enkäten gjordes digital är dels för att det är konstadsfritt men främst för lättillgängligheten och att den kan spridas snabbt då tidsbrist var en faktor. En redan pågående digital enkätundersökning som Göteborgsregionen och Göteborgs universitet framställt har varit till inspiration för utformningen av vår enkätundersökning (Göteborgs universitet 2020).

Enkätundersökning

Enkätundersökning (bilaga 1) gjordes med programmet Evasys som är ett datainsamlingssystem för undersökningar online. Undersökningens målgrupp var Kristianstad kommuns myndiga invånare. Första delen av enkäten berörde hur deltagarnas naturvanor har varit och är nu under pandemin, på vilket sätt de nya vanorna ändrat sig samt varför de ändrats. Andra delen handlade om deras aktiviteter i naturen samt vilka naturområden de besöker. Tredje delen frågade om ålder, kön, sysselsättning samt deras postnummer.

Frågorna gjordes i tre utförande: *single choice question*, att man enbart kan välja ett av de svarsalternativen som ges, *multiple choice question*, att man välja en eller flera av de svarsalternativ som ges och *open question*, där man kan skriva med egna ord (Dillman, Smyth & Christian 2014). I enkätens förmeddelande definierades *naturvanor* för deltagarna som: ”...*allt från vardagliga promenader i parkmiljö och skog, till vandring och aktiviteter utomhus som t.ex. sport*”. Enkäten valdes att göras anonym där man inte identifieras som person från sina svar. Dock valdes det att deltagarna identifieras utifrån ålder, kön, huvudsakliga sysselsättning samt vilket postnummer man bor i. För att upplysa deltagarna om anonymiteten i enkäten delgavs denna information: ”*Ditt deltagande är helt frivilligt. Ditt deltagande är anonymt; du kommer inte att identifieras utifrån dina svar. Om du startar undersökningen kan du avsluta ditt deltagande när som helst*”. Innan enkäten publicerades offentligt testades den av 10 personer på olika elektroniska enheter. Det gjordes även ett informationsblad med QR-kod länkad till enkäten (bilaga 3).

En pågående digital enkätundersökning som Göteborgsregionen och Göteborgs universitet, Mistraprogrammet Sport and Outdoors har tagit fram och publicerat där de vill undersöka vilken roll friluftsliv och natur har på invånarna i Västra Götaland under pandemin. Resultatet hoppas kunna ge svar på betydelsen av naturområden för människan under en pandemi samt ge förståelse för hur förvaltningen av naturområden kommer behövas se ut i framtiden (Göteborgs universitetet 2020). Denna enkät har varit till inspiration för utformningen av vår enkät med tillåtelse av Andreas Skriver Hansen, fil. dr i kulturgeografi och ansvarig för studien. Fördelen med liknande frågor är att resultatet kan jämföras och i framtiden ge en helhetsbild av svenskarnas förändrade naturvanor under pandemin.

Enkäten var tillgänglig under perioden 8–21/9 2020. Enkäten spreds i Facebookgrupper

och -sidor (bilaga 2) den 8/9 och en påminnelse/uppmuntring till att delta i enkäten publicerades den 15/9. En tredje och sista påminnelse lades ut den 20/9.

Svaren på de öppna frågorna granskades och grupperades efter liknande svar med gemensamma nämnare. Endast de svar som vi ansåg var relevanta för att besvara vår frågeställning framförs i denna studie. I fråga 2.5 grupperades 8 av 32 svar (tabell 1), fråga 2.7 grupperades 31 av 51 svar (tabell 2), fråga 3.2 grupperades 55 av 32 svar (tabell 3) och fråga 3.4 grupperades 9 av 24 svar (tabell 4). Deltagare svarade flera olika alternativ/aktiviteter i fritexten vilket gav fler svar till grupperingarna än deltagare. Ett exempel på detta är ett svar på fråga 2.7 med *"Vi har börjat med mountain-biking, paddling och skaffat hund"* vilket då grupperades in i 3 olika svar.

Spridning av enkäten

För att så många som möjligt av Kristianstad kommuns myndiga invånare skulle se enkäten och ha möjlighet att delta spreds webblänken på Facebook, Instagram, Hkr.se samt lokala tidningar och radio.

- Ett inlägg om enkäten med länk lades ut den 8 september 2020 i 33st olika Facebookgrupper och -sidor som riktade sig till invånare i olika byar och bostadsområden i Kristianstad kommun (bilaga 2).
- Det skrevs ut 7st av informationsbladet (bilaga 3) och sattes upp på informationstavlor på Högskolan Kristianstad.
- Fabian Rimfors, PR- och forskningskommunikatör på Högskolan Kristianstad, intervjuade oss och skrev en artikel om studien och enkäten på Högskolan Kristianstads webbsida den 8 september (Rimfors 2020). Sedan delades artikeln på Högskolan Kristianstads Facebooksida den 9 september samt lades ett inlägg ut på högskolans Instagram *hogskolankristianstad* den 9 september om artikeln.
- Tidningen Kristianstadsbladet intervjuade oss och skrev en artikel om enkäten den 8 september till deras webbsida (Mattisson 2020a) samt för papperstidningen den 9 september (Mattisson 2020a).
- Vi blev även inbjudna att prata om studien och enkäten i Morgonprogrammet, Sveriges radio P4 Kristianstad den 11 september samt skrevs det en artikel om besöket på deras webbsida (Bengtsson 2020).

- Lokaltidningen Kristianstad skrev en artikel om enkäten och studien som publicerades i deras tidning vecka 39 (Lokaltidningen 2020).

Tillvägagångsätt för analys av enkätsvaren

Svaren från enkäten laddades ner från *EvaSys* i *CVC-format* och hanterades i programmet Excel.

Till diagrammen, figur 3–12 sållades svaren bort från de deltagare som svarat *Nej* på fråga 4.4 om de bor i Kristianstad kommun (bilaga 1), dock behölls de som svarade *Nej* men fyllt i ett postnummer tillhörande kommunen. Resultatet sparades under ett nytt blad. För figur 5 dividerades svaren från fråga 2.2 med 2.1 för att få ut skillnaden mellan invånarnas naturvanor före och under pandemin.

I Excel gjordes två χ^2 -test. Test 1 gjordes mellan frågorna 2.1 och 2.2 och test 2 mellan frågorna 2.3 och 4.3, detta för att se om det fanns statistiskt samband mellan frågorna.

För test 1 (tabell 5) var nollhypotesen: *Invånarna i Kristianstad kommun är ute i naturen lika mycket eller färre tillfällen nu än innan pandemin* och hypotesen: *Invånarna i Kristianstad kommun är ute i naturen oftare under pandemin än innan.*

För test 2 (tabell 6) var nollhypotesen: *Invånarnas förändrade naturvanor skiljer sig inte mellan åldersgrupper* och hypotesen: *Invånarnas förändrande naturvanor skiljer sig mellan åldersgrupper.*

Kartmaterial

Lantmäteriet är en myndighet för näringsdepartementet och som har till syfte att kartlägga Sverige. Därifrån hämtades Sverigekartan 1:1 miljon vektor © Lantmäteriet (2020).

Kristianstad kommun försåg studien med ett shapelager över kommungränsen, Kristianstad kommundelar © Kristianstad kommun (2020).

Geoposit tillhandahåller Postnummerservice Norden AB med aktuellt kartmaterial.

Därifrån försågs ett shapelager med postnummer, Postnummer © www.geoposit.se (2020).

Översikts- och områdeskarta

Följande kartor framställdes i programmet ArcMap 10.7.1.

För Översiktskartan-lokalisering i Sverige valdes shapelagret *Markslag_MY* ur

Sverigekartan 1:1 miljon vektor (Lantmäteriet 2020). Polygonen för Kristianstad kommun

exporterades ur shapelagret *Kommuner_AK* genom att polygonen markerades i attributtabellen och sparades med *Export data*. Detta gav ett enskilt lager med endast Kristianstads kommungräns. Denna karta exporterades som en JPEG-fil genom *Export Map* med *resolution* 300 dpi.

För Översiktskartan- lokalisering i Skåne zoomades ovannämnda karta in (figur 1). Översiktskarta användes för Områdeskartan med 50% *Transparency*. För att få shapelagret Postnummer © www.geposit.se (2020) efter kommungränsen användes verktyget *Clip*. För *Input features* valdes shapelagret med postnummer och för *Output features* valdes kommungränsen. Detta behövdes då postnummerlagret överlappade till andra kommuner (figur 2).

Felkällor

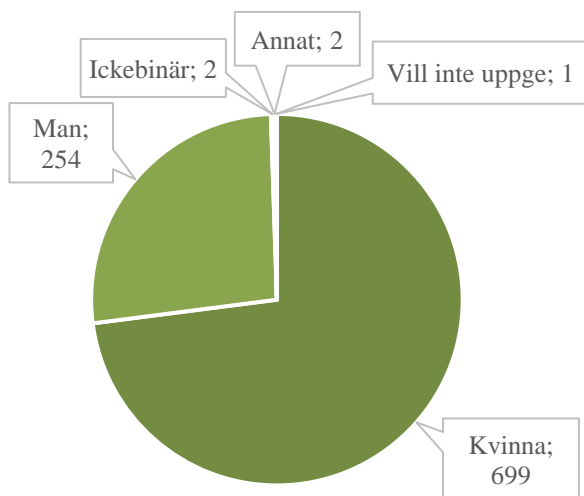
På grund av att det inte efterfrågades om fullständiga uppgifter kan det inte utesluta att personer svarat på enkäten mer än en gång. De går heller inte att utesluta att omyndiga personer svarat på enkäten. Likaså är det inte säkert att personerna som svarat bor i Kristianstad kommun trots kontrollfrågan om man bor i kommunen eller inte. Det går heller inte att utesluta om personerna svarat oärligt eller felaktigt på enkäten. En ytterligare felkälla är att resultatet inte kan ses som representativt för Kristianstads invånare då inte alla har tillgång till elektroniska enheter.

Efter att data samlats in och deltagarnas postnummer hade kartlagts konstaterades det att spridningen var undermålig för att vara representativ för vardera postnummer. Därav valdes det att inte kartlägga deltagarnas svar.

Resultat

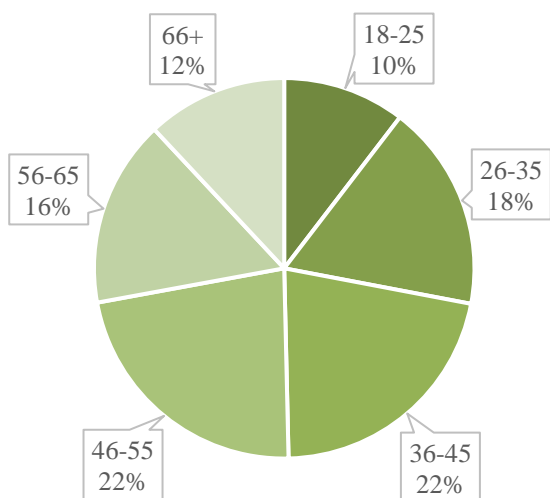
Vid insamling av data upp gick det till 1023st deltagare av enkäten. Efter analys av svaren sållades de deltagare bort som uppgett att de inte bor i Kristianstad kommun, dock sparades de deltagare som upp gav att de inte bor i kommunen men fyllt i ett postnummer tillhörande kommunen. Efter sållningen användes 967st deltagares svar.

En majoritet på 73% av deltagarna var kvinnor (figur 3).

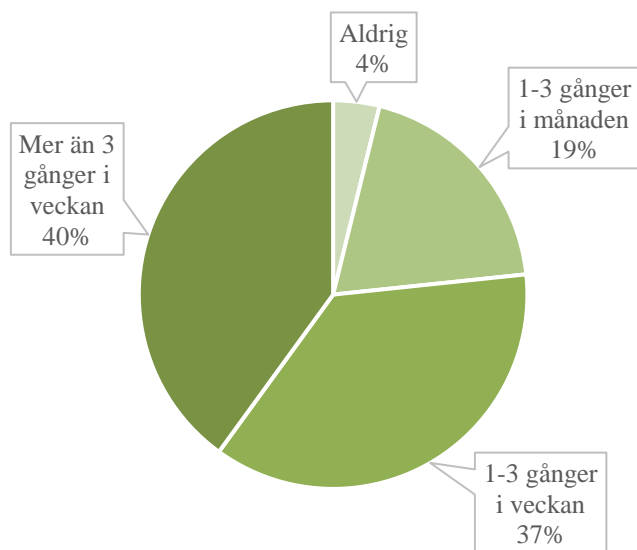
Figur 3. Fråga 4.2. Kön. n= 958.

Åldersfrekvensen i enkätens deltagare var relativt jämn, men 44% av svarande var i åldern 36-55år (figur 4).

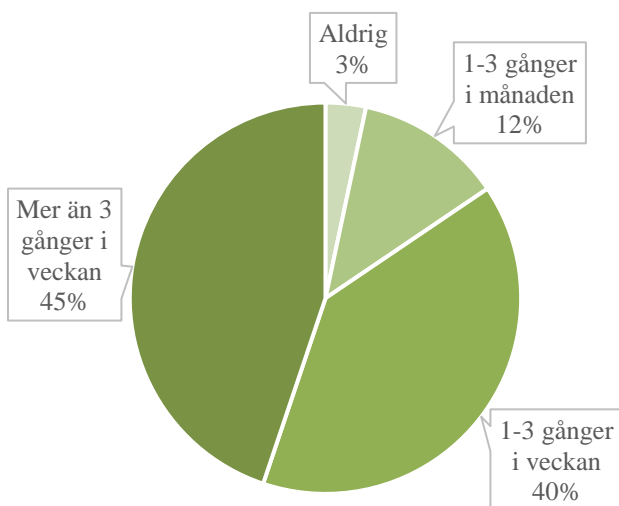
Figur 4. Fråga 4.1 Ålder. n= 961.

Innan Covid-19-pandemin ansåg 77% av deltagarna att de var ute i naturen mer än 1 gång i veckan (figur 5).

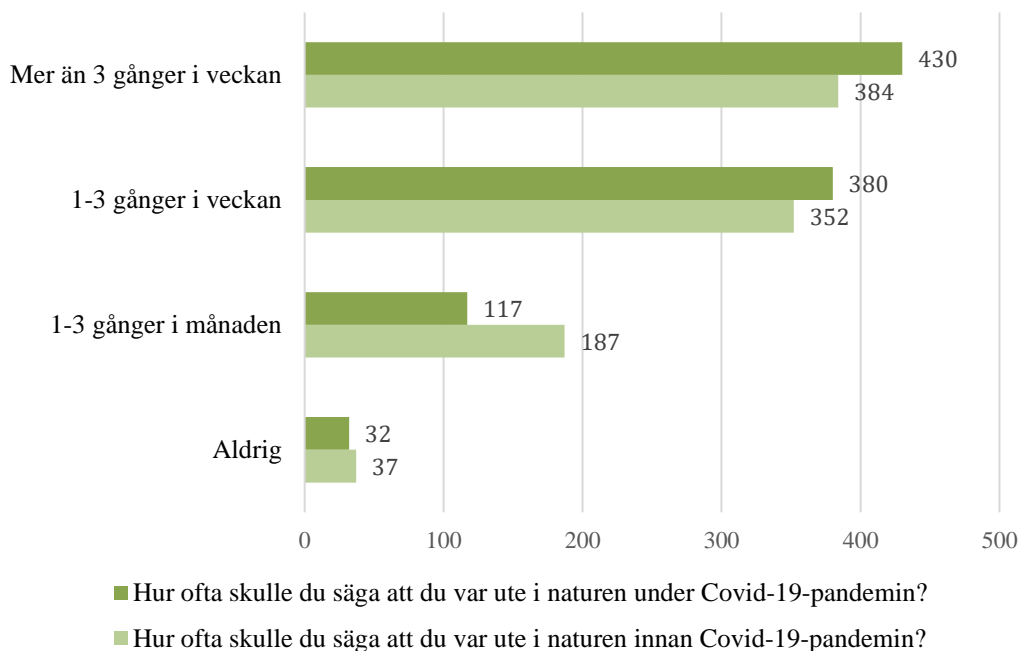
Figur 5. Fråga. 2.1 Hur ofta skulle du säga att du var ute i naturen innan Covid-19-pandemin? n=960.

Under Covid-19-pandemin ansåg 85% av deltagarna att de var ute i naturen mer än 1 gång i veckan (figur 6).

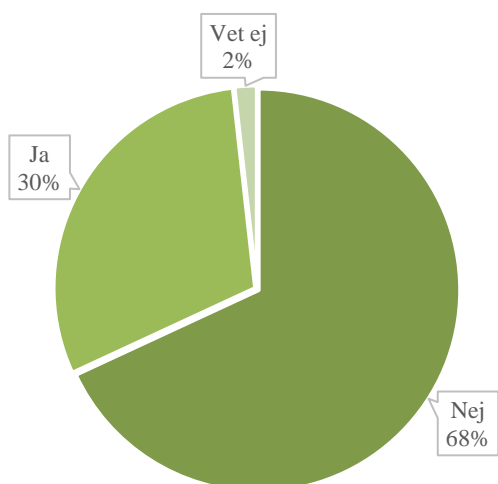
Figur 6. Fråga. 2.2 Hur ofta skulle du säga att du är ute i naturen under Covid-19-pandemin? n= 959.

Figur 7 visar att 74 svarande anser att de är oftare ute i naturen under pandemin än innan.

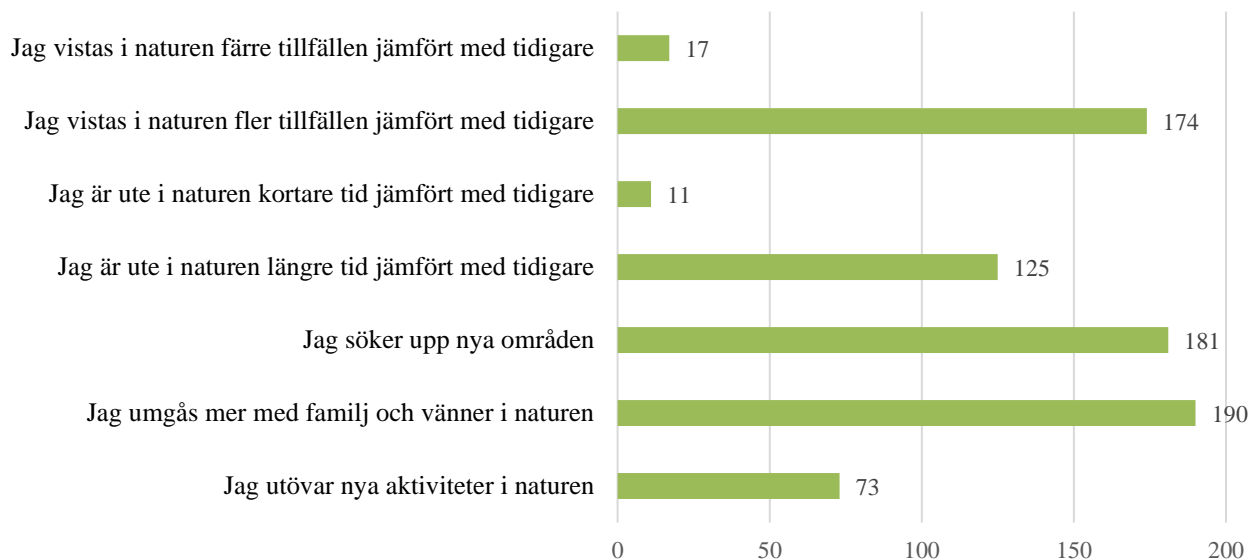
Figur 7. Skillnaden mellan fråga 2.1 Hur ofta skulle du säga att du är ute i naturen under Covid-19-pandemin? n= 960 och fråga 2.2 Hur ofta skulle du säga att du var ute i naturen innan Covid-19-pandemin? n=959.

Hela 30% av deltagarna anser att deras naturvanor förändrats sedan pandemin medan 68% svarade att deras vanor inte förändrats (se figur 8).

Figur 8. Fråga 2.3 Tycker du att dina naturvanor har ändrats sedan Covid-19-pandemin? Nej n= 651, Ja n= 288 och Vet ej n= 17.

Majoriteten av svarande menar att deras förändrade naturvanor lett till mer tid i naturen (figur 9).

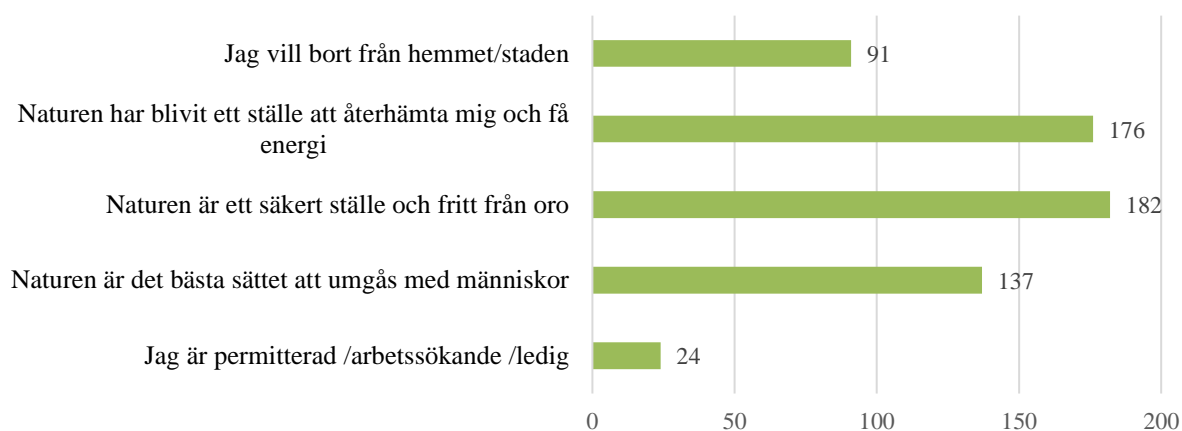
Figur 9. Fråga 2.4 Om du svarade ja, på vilket sätt har dina naturvanor ändrats jämfört med tiden innan Covid-19-pandemin? (Välj ett eller flera alternativ). n=771.

I fritext påpekar flera att de spenderar mer tid ute med nya aktiviteter (se tabell 1).

Tabell 1. Ett sista alternativ på fråga 2.4 var *Annat*. Som man sedan svarade på i fritext på fråga 2.5. Dessa grupperades därefter av oss med liknande svar. n= 32.

2.5 Om annat, beskriv här:	Antal
Hitta ut/geocaching	3
Motionerar mer ute	2
Undviker natur på grund av att folk ej håller avstånd	2

Flertalet svarande anser att naturen känns som en trygg plats under pandemin (se figur 10).

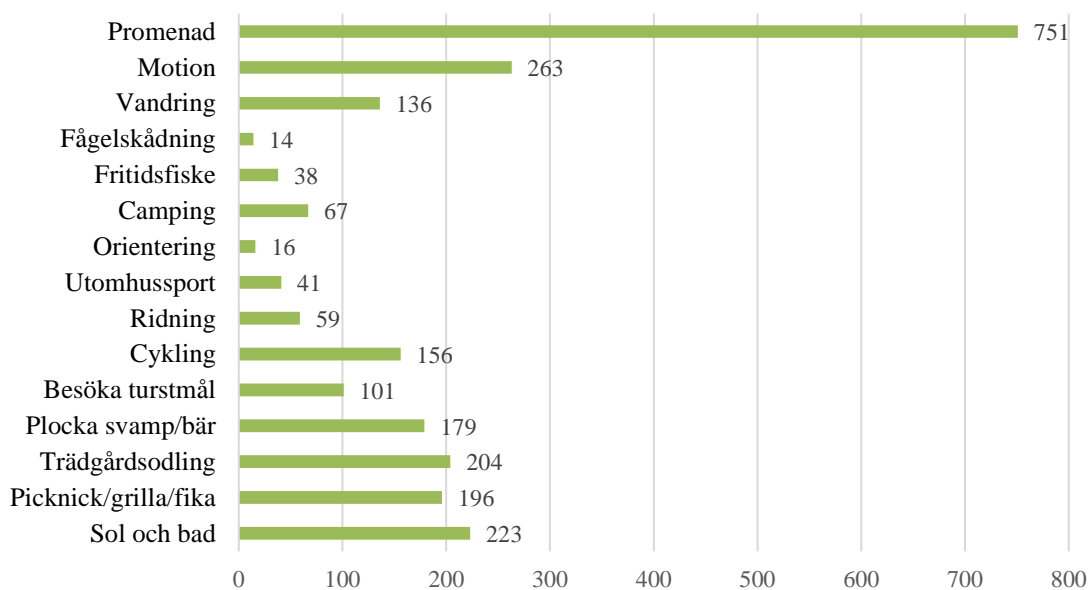
Figur 10. Fråga 2.6 Om dina naturvanor har ändrats sedan Covid-19-pandemin, vad är anledningen till att de har ändrats? (Välj ett eller flera alternativ). n= 610.

Andra anledningar till att folks naturvanor förändrats är att de tillhör riskgrupp eller börjat med nya utomhusaktiviteter (tabell 2).

Tabell 2. Ett sista alternativ på fråga 2.6 var *Annat*. Som man sedan svarade på i fritext på fråga 2.7. Dessa grupperades därefter av oss med liknande svar. n= 49.

2.7 Om annat, beskriv här:	Antal
Pensionär	5
Riskgrupp	4
Folk håller ej avstånd i naturen så undviken den	6
Utomhussport (paddling, kajak, mountain-biking, jogga)	7
Arbetar/studerar på distans	4
Evenemang har ställts in	10

Den allra vanligaste utomhusaktiviteten folk ägnar sig åt under pandemin är promenader och motion (figur 11).

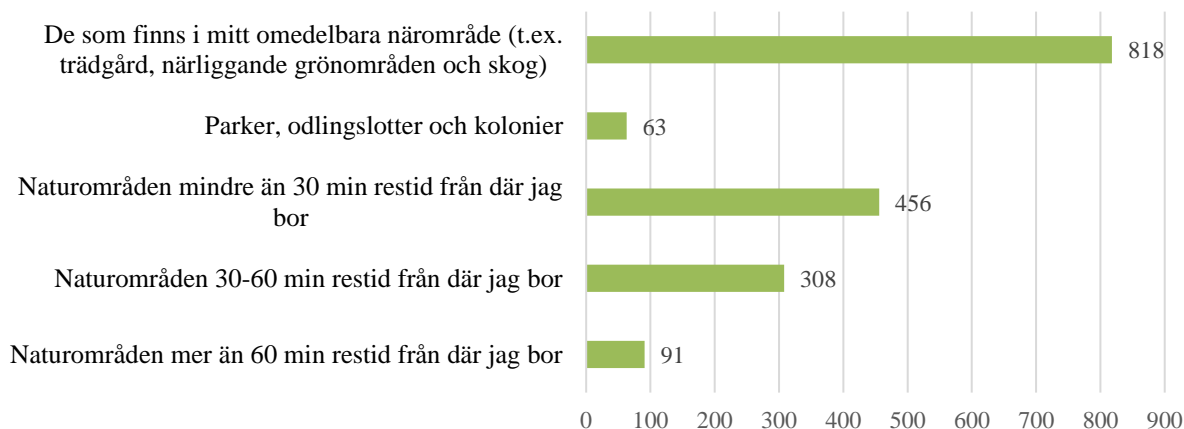
Figur 11. Fråga 3.1 Vilka av följande aktiviteter ägnar du dig främst åt när du är i naturen under Covid-19-pandemin? (Välj max 3 svarsalternativet). n= 2444.

Andra aktiviteter som flertalet ägnar sig åt under pandemin är vattenaktiviteter, jakt och golf (tabell 3).

Tabell 3. Ett sista alternativ på fråga 3.1 var *Annat*. Som man sedan svarade på i fritext på fråga 3.2. Dessa grupperades därefter av oss med liknande svar. n= 78.

3.2 Om annat, beskriv här:	Antal
Vattenaktiviteter (Båt, segling, kajak, fiske, stand up paddleboard)	12
Jakt	19
Golf	12
Foto	5
Hitta ut/geocaching	8

Det är de platser som finns i folks omedelbara närområde som främst besöks under pandemin (figur 12).

Figur 12. Fråga 3.3 Vilka naturområden besöker du framförallt under Covid-19-pandemin? (Välj ett eller flera alternativ). n= 1736.

Andra platser som flertalet svarande frekvent besöker under pandemin är campingar, sjöar och skärgårdar (tabell 4).

Tabell 4. Ett sista alternativ på fråga 3.3 var *Annat*. Som man sedan svarade på i fritext på fråga 3.4. Dessa grupperades därefter av oss med liknande svar. n= 23.

3.4 Om annat, beskriv här:	Antal
Sjöar skärgårdar	3
Campingar	4
Golfbanor	3

Tabell 5 visar att frekvenserna *1–3 gånger i veckan* och *Mer än 3 gånger i veckan* har ökat under pandemin medan frekvenserna *Aldrig* och *1–3 gånger i månaden* har minskat. χ^2 -testet visar att det finns en statistisk signifikant skillnad mellan hur ofta invånarna var ute i naturen innan och under pandemin. Detta betyder att invånarna i Kristianstad kommun är ute mer i naturen under pandemin jämfört med innan (tabell 5).

Tabell 5. Korstabell mellan invånarnas naturvanor innan och under pandemin.

Svaren på enkätfrågorna kring deltagarnas naturvanor innan och under pandemin angavs med alternativen: Aldrig, 1–3 gånger i månaden, 1–3 gånger i veckan och Mer än 3 gånger i veckan. Tabellen visar hur invånarna anser att deras naturvanor var innan pandemin samt under. Ett χ^2 -test gav $p = 0,0002$, det vill säga statistisk signifikans mellan grupperna. $n = 1919$.

Frekvens	Antal innan	Antal under
Aldrig	37	32
1–3 gånger i månaden	187	117
1–3 gånger i veckan	352	380
Mer än 3 gånger i veckan	384	430
Totalt	960	959

Kommentar: Pearson $\chi^2(3, N=1919) = 20.15, p = 0,0002$.

För att se om det finns samband mellan ålder och förändrade naturvanor under pandemin gjordes ett χ^2 -test. Resultatet visar att det inte finns några skillnader mellan åldersgrupperna men att samtliga förändrat sina naturvanor under pandemin (tabell 6).

Tabell 6. Korstabell mellan enkättagarnas ålder och om deras naturvanor förändrats sedan pandemin.

Svaren på enkätfrågorna kring deltagarnas ålder samt om deras naturvanor förändrats under pandemin angavs med alternativen: Ja, Nej och Vet ej. Alternativet Vet ej sållades bort. Tabellen visar hur de olika åldersgrupperna anser om deras naturvanor har förändrats sedan pandemin. Ett χ^2 -test gav $p \approx 0,507$, det vill säga att det inte finns statistisk signifikans mellan åldersgrupperna och deras förändrade naturvanor. Dock visade samtliga åldersgrupper att deras naturvanor förändrats sedan pandemin. $n = 937$.

Ålder	Antal Nej	Antal Ja
18–25	68	28
26–35	113	53
36–45	136	64
46–55	142	71
56–65	104	45
66+	87	26
Totalt	650	287

Kommentar: Pearson $\chi^2(10, N=954) = 9.267, p = 0,507$.

Summering av resultat

I följande avsnitt kommer det mest relevanta från resultatet i förhållande till frågeställningen redovisas.

Undersökningens resultat visar att 30% av svarande anser att deras naturvanor har förändrats sedan Covid-19-pandemin (figur 8). Hela 85% anser att de är ute i naturen mer än 1 gång i veckan under pandemin vilket är en ökning med 10% jämfört med innan (figur 5 & 6). Ungefär 40% av svarande menar att deras förändrade naturvanor lett till mer tid i naturen (figur 9). Vid dessa tillfällen söker de upp nya områden och utövar nya aktiviteter utomhus (figur 9). Flertalet deltagare vittnar om att deras naturvanor har förändrats till följd av att de är permitterade, arbetssökande, lediga, pensionärer, riskgrupp, har distansundervisning/-arbete eller att de vill hålla avstånd (figur 10 & tabell 2).

Många anser att det bästa sättet att umgås med vänner och familj under den rådande pandemin är i naturen (figur 9 & 10). Av deltagarna ser 59% naturen som en säker plats, fri från oro och ett ställe för återhämtning och få energi ifrån under pandemin (figur 10). Samtidigt vittnar en mindre grupp av deltagarna att de nu undviker naturen på grund utav den ökade trängseln och att folk inte håller avstånd (tabell 1 & 2).

Hela 47% av svarande använder främst sitt omedelbara närområde (t.ex. trädgård, närliggande grönområden och skog) när de besöker naturen under pandemin. Resultatet visar även att 5% reser mer än 60 minuter hemifrån till naturområden (figur 12).

I figur 11 framförs de aktiviteter som svarande ägnar sig främst åt i naturen under pandemin. Den aktivitet som majoriteten främst ägnar sig åt i naturen är promenader. Därefter är det ett jämnt utövande av följande aktiviteter: motion, cykling, plocka bär/svamp, trädgårdsodling, picknick/grilla/fika samt sol och bad. En mindre skara av svarande ägnar sig åt vandring, camping, besöka turistmål och ridning (figur 11). I fritext nämns andra aktiviteter utöver svarsalternativen så som vattenaktiviteter, jakt, golf samt geocaching/hitta ut (tabell 3). Åldersfrekvensen på enkätdeltagarna var relativt jämn, men med en viss högre andel svarande i åldern mellan 36–55 år (figur 4). Majoriteten av svarande, 73% var kvinnor (figur 3).

Det första χ^2 testet som gjordes visar att det finns en stark signifikans mellan deltagarnas naturvanor innan och under pandemin. Detta betyder att hypotesen, *Invånarna i Kristianstad kommun är ute i naturen oftare under pandemin än innan* stämmer (tabell 5).

Det andra χ^2 testet som gjordes visar att det inte finns statistisk signifikans mellan

åldersgrupperna och deras förändrade naturvanor. Detta betyder att det inte finns någon skillnad mellan åldersgrupperna och om deras naturvanor har förändrats under pandemin. Dock betyder detta att samtliga åldersgrupper har förändrat sina naturvanor under pandemin (tabell 6).

Diskussion

I följande del kommer resultatet diskuteras i förhållande till tidigare studier och undersökningar som redogjorts i bakgrund.

Pandemins påverkan

Resultatet visar att 30% av kommunens invånare har ändrat sina naturvanor sedan pandemin (figur 8). Majoriteten av dem anser att naturen är ett säkert och tryggt ställe samt en plats att återhämta sig och få ny energi (figur 9). Flertalet tycker även att det bästa sättet att umgås med andra människor under pandemin är i naturen (figur 10). Att många anser detta kan bero på att det är enklare att följa rekommendationerna från Krisinformation i naturen, som att hålla 2 meters avstånd till andra människor (Krisinformation 2020a).

Folkhälsomyndigheten skriver att pandemin har påverkat svenskt näringsliv. Arbetskraft har fått minska, personal har permitterats och verksamheter har fått stänga ner (Folkhälsomyndigheten 2020c). Svenskt näringsliv bekräftar att flertalet av Sveriges invånare är drabbade av permittering eller arbetslöshet till följd av pandemin. Mellan januari till september har det varslats 100 000 personer, en ökning på 218% i jämförelse med förra året. Närmre 600 000 har blivit korttidspermitterade under samma period (Svenskt näringsliv u.å). Samtidigt som det har varslats har detta lett till att många spenderar mer tid hemma jämfört med tidigare (Folkhälsomyndigheten 2020c). Endast 4% av enkätdeltagarna svarade att de var permitterade, arbetssökande eller lediga (figur 10) samt att många svarade på fråga 2.7 *om annat, beskriv här:* (tabell 2) att de har arbete eller undervisning på distans. Folkhälsomyndighetens rekommendationer att stanna hemma vid minsta symtom men även att man ska arbeta och studera på distans (Folkhälsomyndigheten 2020a) kan vara en anledning till denna utveckling.

Naturvanor

Sverige har i mer än 100 år haft ett aktivt friluftsintrasse som har varit i ständig dynamisk förändring (Emmelin et al. 2010). Hur detta intrasse formats genom tid har berott på människans relation till naturen, den ständigt föränderliga synen på naturen samt hur det förvaltas som samhällsintrasse (Fredman, Stenseke & Sandell 2014). Under 2000-talet har natur- och friluftsintrasset ökat i Sverige menar Emmelin et al. (2010).

Resultatet av denna undersökning visar att 30% är ute mer under pandemin än innan (figur 8). Dock är detta svårt att konstatera om dessa naturvanor kommer bestå men under en period av ett halvt år har invånarnas naturvanor ändrats drastiskt.

Majoriteten är ute fler tillfällen samt att de är ute i naturen längre tid jämfört med innan pandemin. Resultatet visar att flertalet söker upp nya områden och utövar nya aktiviteter i naturen (figur 9). Resultatet från χ^2 -testet (tabell 5) visar att det finns en stark signifikans mellan deltagarnas naturvanor innan och under pandemin, det vill säga att deltagarna är ute i naturen oftare under pandemin än innan. Likaså visar resultatet i figur 7 att invånarnas antal besök i naturen har ökat. Det intressanta är att det inte endast är vissa åldersgrupper som förändrat sina naturvanor under pandemin utan att det är samtliga (tabell 6).

Promenad i naturen har varit den allra vanligaste utomhusaktiviteten sedan Naturvårdsverket började undersöka svenskars friluftsvanor 2007, därefter kom motion. Dock minskade både promenerandet och motionerandet hos svenska folket mellan 2007 och 2018 (Fredman, Ankre & Chekalina 2019). Den enkätundersökning C4 Teknik tog fram för Kristianstad kommuns invånare 2015 visar att den vanligaste aktiviteten var promenad och därefter motion (Kristianstad kommun 2017). Även i denna undersökning under en pågående pandemi visar resultatet samma mönster som i tidigare undersökningar (figur 11).

Andra aktiviteter som minskade mellan 2007 och 2018 var cykling, fiske, jakt, trädgårdssysslor, picknick samt intrasset för floristik och faunistik (Fredman, Ankre & Chekalina 2019). År 2015 var vanliga aktiviteter cykling, sola/bad samt plocka bär och svamp för Kristianstadborna (Kristianstad kommun 2017).

P4 Kristianstad rapporterade i september 2020 att intrasset för cykling ökat under pandemin. Den lokala cykelklubben har ökat sitt medlemsantal med 71% i jämförelse med tidigare år vilket är en ovanligt hög ökning. Svensk cykling rapporterar även att cykelförsäljningen ökat med 30% från året innan, vilket också indikerar på ett ökat

intresse för cykling (Spång 2020). Även denna undersökning visar att mer än 6% av svarande ägnar sig åt cykling när de vistas i naturen (figur 11).

Det har även rapporterats att flera ornitologiska föreningar sett ett ökat intresse för fågelskådning av naturovana människor (Sveriges radio 2020). Denna studie erhåller inte några höga siffror på ett intresse av fågelskådning, dock kan det inte uteslutas att det ändå är en ökning (figur 11). Det varierade och unika landskapet Kristianstad kommun erhåller erbjuder en rik fågelfauna (Vattenriket u.å. a), vilket kan ha förenklat fågelintresset i kommunen. Aktiviteter som ökade mellan 2007 och 2018 var geocaching och paddling med kanot och kajak (Fredman, Ankre & Chekalina 2019). Tabell 3 visar att flertalet ägnar sig åt olika vattenaktiviteter så som segling, kajak och stand up paddleboard under pandemin. Även Hitta ut/Geocaching är en populär aktivitet.

Friluftslivet i Kristianstad kommun

Kristianstad kommun är den tätortstättaste kommunen i hela Sverige och är till ytan störst i Skåne (Kristianstad kommun 2020). Länsstyrelsen skriver att majoriteten av friluftsliv sker i närmiljöer. Detta påpekas även vara viktigt för boende i tätorter (2018). Så mycket som 47% av deltagarna svarar att de främst besöker natur i deras omedelbara närområde (figur 12). Länsstyrelsen påpekar att det är i kommunens planeringsunderlag för friluftsliv som detta ämne berörs (Länsstyrelsen 2018). Detta kan då ses som ett mönster att de populäraste platserna är folks närområde, därför är det viktigt att kommunen tar naturnära områden till hänsyn när de planlägger kommunen. Vid planläggningen kan de riktlinjer som Sandell & Sörlin (2008) tagit fram vara till hjälp för en hållbar utveckling av friluftsturism i kommunen. Då invånarnas närområde främst används för friluftsliv kan det vara av vikt för kommunen att främja en mer attraktiv närmiljö.

Sandell & Sörlin (2008) menar att grundförutsättning för friluftsturism är natur och kultur. Dessa förutsättningar har Kristianstads landskap, vilket även bidrar till ett mångsidigt friluftsliv (Vattenriket u.å. b) och blev därför år 2020 prisad till Skånes friluftskommun (Elf & Alhén 2020). Att invånarna i Kristianstad redan innan pandemin hade ett rikt friluftsliv och var naturvana konstateras i figur 5.

Från undersökningen av Kristianstadbornas naturvanor från 2015 visade det sig att 15% av svarande aldrig var ute i naturen på vardagarna (Kristianstad kommun 2017). Vår undersökning visar att endast 4% anser att de aldrig var ute i naturen innan pandemin (figur 5) medan endast 3% anser det nu under pandemin (figur 6). Dessa resultat är svåra

att jämföra då frågorna är formulerade olika samt att undersökningarna är utförda på två olika sätt. Dock kan det indikera på en potentiell förändring i hur ofta folk är ute i naturen.

Då kommunen erhåller en unik natur med bland annat 55 naturreservat, Biosfärområdet Kristianstads Vattenrike och ett Natura 2000-område (Kristianstad kommun 2020b) samt invånare som i stor utsträckning var ute i naturen ofta redan innan pandemin (figur 5). Detta kan ha gett enkätundersökningen säreget resultat i jämförelse med andra kommuner med andra förutsättningar till friluftsliv.

Slitage och effekter av ökat naturintresse

Nedskräpning är, förutom en olaglig handling enligt miljöbalken 15 kap. 30§, en direkt störningseffekt på naturen. Detta skadar både djur och människa samt påverkar besöket och upplevelsen av naturen negativt (Emmelin et al. 2010). Både Stenshuvud nationalpark (Ekblad 2020), Dalby naturreservat (Torstensson 2020) och Åhus strand har rapporterat om en högre andel nedskräpning och vegetationsslitage i år jämfört med tidigare (Jourhavande reporter 2020a). Stenshuvud har även påverkats av det höga besöksantalet då de populäraste stigarna har blivit upp mot dubbelt så breda och skadat känslig vegetation enligt anställda i nationalparken (Ekblad 2020). Det ökade antalet besökare har till följd av pandemin påverkat flera naturområden i Skåne negativt. Kristianstad var en friluftskommun redan innan pandemin (Elf & Ahlén 2020) med många naturintresserade invånare (figur 5). Därför är det av stor vikt att nedskräpningen som uppstått inte består och att det vidtas åtgärder så att kommunens friluftsegenskaper inte försämras till följd av det ökade naturintresset (figur 7 & 9) samt att naturupplevelsen åter blir positiv.

En viktig del för att komma till bukt med dessa problem är ökad kunskap hos allmänheten och ovana naturbesökare om allemansrättens skyldigheter. Emmelin et al. (2010) menar att information är det grundläggande medlet för att sprida kunskapen. Även Sandell & Sörlin (2008) menar att information är en viktig åtgärd för en hållbar friluftsturism. Detta är också en stor del av Handlingsplanen för Skånes friluftsliv 2018–2021 som menar att lösningen är ökad kunskap som sprids och stärks både hos turister och allmänheten samt hos frilivslivsaktörer (Länsstyrelsen 2018). För att denna lösning ska lyckas menar Fredman, Stenseke & Sandell (2014) att det behövs studier på hur allmänheten ser på deras relation till naturen och hur den då förändras över tid. Om kunskapen och

förståelsen av allemansrätten ökar hos allmänheten kan attityden till naturen förändras. Nedskräpning beror på, förutom brukarnas attityd, tillgängligheten till sophantering (Emmelin et al. 2010). Om det ökade naturintresset inte avtar efter pandemin kan en åtgärd vara bättre möjlighet till sophantering i naturen.

Störningseffekter varierar över tid och plats tillsammans med grad av intensitet (Emmelin et al. 2010). Dessa faktorer kan ge möjlighet för nyetablering för vegetation (Aronsson 2013), dock kan en för hög intensitet påverka vegetationen negativt (Niklasson & Nilsson 2005). Alltså kan störningseffekterna av det ökande naturintresset i vissa fall, beroende på intensitet bidra till nyetablering för vegetation och högre mångfald.

Den situation vi befinner oss i just nu är unik. Hela världen har ställts om på grund utav Covid-19-pandemin. Detta har lett till förändrade naturvanor för Kristianstadborna vilket gjort att störningseffekterna på naturen och dess intensitet snabbt förändrats till hög grad. Därför är det viktigare än någonsin att ansvariga aktörer och allmänhet nu tar ansvar och börjar förebygga effekterna på naturen av denna pandemi.

Vidare undersökning

Denna enkät kan appliceras på Sveriges resterande kommuner för att få en nationell överblick hur Covid-19 påverkat svenskars natur- och friluftsvanor. Man skulle även kunna göra en uppföljande enkätundersökning efter pandemin för att jämföra om människors vanor förändrats eller återgått. Frågeställningar som hade varit intressanta kan bland annat vara: Hur har naturen förvaltats under pandemin? Vilket slitage finns i naturen efter pandemin samt hur ska det adresseras och åtgärdas? Vilken roll har naturen haft för människors hälsa under pandemin? Ytterligare studier skulle kunna förse med viktig kunskap om pandemins påverkan på både natur och människa.

Slutsatser

- Genom ett statistiskt test fick vi bekräftat att ja, invånarna i Kristianstad kommun är ute i naturen oftare under pandemin än innan. Hela 30% av Kristianstadborna anser att deras naturvanor ändrats sedan Covid-19-pandemin. Det visade sig även att de förändrade naturvanorna inte endast var hos enskilda åldersgrupper utan hos samtliga.
- Ungefär 40% av svarande menar att deras förändrade naturvanor lett till mer tid i naturen. Hela 85% av svarande vistas i naturen mer än 1 gång i veckan under pandemin, en ökning med 10% jämfört med innan. Majoriteten besöker då sitt omedelbara närområde för utevistelse och den vanligaste aktiviteten är promenad.
- Flertalet spenderar tid i naturen för att de anser att det är bästa sättet att umgås med vänner och familj under pandemin. Detta kan förklaras med att det är enklare att följa smittskyddsrekommendationerna utomhus. Av svarande ser 59% naturen som en säker plats, fri från oro och ett ställe för återhämnning och få energi ifrån.
- Kristianstad kommun har ett unikt landskap, rik på natur- och kulturarv. Detta gjorde kommunen till en friluftskommun redan innan pandemin med många naturintresserade invånare. Därför kan resultatet skilja sig från andra kommuner med mindre naturvana invånare.
- Flera naturområden i Skåne har påverkats negativt av det ökade besöksantalet under pandemin då nedskräpning och okunskap av allemansrätten rått.
- Det är viktigare än någonsin att åtgärder vidtas av ansvariga aktörer och allmänheten så naturen inte får bestående slitage av dessa förändrade naturvanor. En del av lösningen på dessa problem är ökad kunskap om de regler som gäller i skyddade naturområden och om allemansrätten både hos allmänheten och friluftskommunerna. Detta för att förändra attityden i naturen.

Referenser

Kartor

GSD-Sverigekartan 1:1 miljon, vektor © Lantmäteriet 2020

Kristianstad kommundelar © Kristianstad kommun 2020

Postnummer © www.geposit.se 2020

Litteratur och webbsidor

1177 Vårdguiden. (2020). *Covid-19 – coronavirus*.

<https://www.1177.se/Skane/sjukdomar--besvar/lungor-och-luftvagar/inflammation-och-infektion-ilungor-och-lufttror/om-covid-19--coronavirus/covid-19-coronavirus/> [2020-09-02]

Aronsson, M. (2013). *Skogsbetesmarker*.

http://www2.jordbruksverket.se/webdav/files/SJV/trycksaker/Pdf_ovrigt/ovr3_31.pdf [2020-10-19]

Beery, T. (2018). *Connection to Nature: The Experience of the Right of Public Access*. Arcadia Summer 2018 Nr. 18.

<http://www.environmentandsociety.org/arcadia/connection-nature-experience-right-public-access> [2020-10-19]

Bengtsson, R. (2020). *Studenter undersöker naturvanor i pandemin*. Sveriges radio P4 Kristianstad. 11 september.

<https://sverigesradio.se/artikel/7551649>[2020-09-16]

Dillman, D. A., Smyth, J. D. & Christian, L. M. (2014). *Internet, phone, mail, and mixed-mode surveys: the tailored design method*. 4. ed. Hoboken, New Jersey: Wiley

Ekblad, F. (2020). *Sophantering tog över naturvård på Stenshuvud*. Österlen magasinet, 3 september.

<https://www.osterlenmagasinet.se/simrishamn/sophantering-tog-over-naturvard-pa-stenshuvud-ecef0166> [2020-09-15]

Elf, A & Ahlén, J. (2020). *Sveriges friluftskommun 2020*. (Rapport 6925). Stockholm: Naturvårdsverket.

<https://www.naturvardsverket.se/Documents/publ-filer/6900/978-91-620-6925-4.pdf?pid=26690> [2020-09-17]

Emmelin, L., Fredman, P., Lisberg Jensen, E. & Sandell, K. (2010). *Planera för friluftsliv: natur, samhälle, upplevelser*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.

Folkhälsomyndigheten. (2020a). *Folkhälsomyndighetens arbete med covid-19*.

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittskydd-beredskap/utbrott/aktuella-utbrott/covid-19/folkhalsomyndighetens-arbete-med-covid-19/> [2020-09-02]

Folkhälsomyndigheten. (2020b). *Spridningen av covid-19 är en pandemi*.

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2020/mars/spridningen-av-covid-19-ar-en-pandemi/> [2020-10-14]

Folkhälsomyndigheten. (2020c). *Covid-19-pandemins tänkbara konsekvenser på folkhälsan*.

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationsarkiv/c/covid-19-pandemins-tankbara-konsekvenser-pa-folkhalsan/?pub=76637> [2020-09-16]

Fredman, P., Ankre, R. & Chekalina, T. (2019). *Friluftsliv 2018 Nationell undersökning av svenska folkets friluftsvanor* (RAPPORT 6887). Stockholm: Naturvårdsverket.

<https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6887-5.pdf?pid=24513>

Fredman, P, Stenseke, M & Sandell, K. (red.) (2014). *Friluftsliv i förändring: studier från svenska upplevelselandskap*. [Ny], bearb. [utg.] Stockholm: Carlsson

Friluftsliv i förändring. (2008). *Besöka naturen - hemma eller borta? Delresultat från en nationell enkät om friluftsliv och naturturism i Sverige*. (Rapport 2008:3). Örnsköldsvik: Friluftsliv i förändring.

<https://arkivering.miun.se:8443/wayback/20130624121235/http://www.friluftsforskning.se/download/18.45b270a411a9ed8e12780003064/Rapport+3+f%C3%B6r+webb.pdf> [2020-10-19]

Göteborgs universitet. (2020). *Pandemins påverkan på friluftslivet kartläggs*. 31 juli.

<https://www.forskning.se/2020/07/31/pandemins-paverkan-pa-friluftslivet-kartlaggs/> [2020-09-14]

Håll Sverige rent. (2020). *Skräp i naturen*.

<https://hsr.se/skrap-i-naturen> [2020-10-19]

Jourhavande reporter. (2020a). *Kennet: "Hela stranden är full av skräp numera"*. *Kristianstadsbladet*. 25 juni.

<https://www.kristianstadsbladet.se/debatt/kennet-hela-stranden-ar-full-av-skrap-numera> [2020-09-15]

Jourhavande reporter. (2020b). *Bo: "Vill de inte att folk ska kunna använda stranden?"*.

Kristianstadsbladet. 11 augusti.

<https://www.kristianstadsbladet.se/debatt/bo-vill-de-inte-att-folk-ska-kunna-anvanda-stranden-918b34a5> [2020-09-15]

Krisinformation. (2020a). *Restriktioner och förbud*.

<https://www.krisinformation.se/detta-kan-handa/handelser-och-storningar/20192/myndigheterna-om-det-nya-coronaviruset/restriktioner-och-forbud> [2020-09-16]

Krisinformation. (2020b). *Besöksförbudet på äldreboenden hävs 1 oktober*.

<https://www.krisinformation.se/nyheter/2020/september/besoksforbud-pa-aldreboenden-havs> [2020-09-18]

Krisinformation. (2020c). *Aktuellt om Covid-19*.

<https://www.krisinformation.se/detta-kan-handa/handelser-och-storningar/20192/myndigheterna-om-det-nya-coronaviruset/aktuellt-om-covid-19> [2020-09-18]

Kristianstad kommun. (2013). *Översiktsplan 2013, Kristianstads kommun*.

<https://www.kristianstad.se/sv/bygga-bo-och-miljo/detaljplan-och-oversiktsplan/oversiktsplan/gallande-oversiktsplaner-och-antagna-strategier/oversiktsplan-2013/> [2020-09-14]

Kristianstad kommun. (2017). *Grönplan 2017 Rapport 1 Enkät: Allmänhetens nyttjande av och syn på kommunens offentliga rum 2015*.

<http://kartor.kristianstad.se/op/underlag/rapport1.pdf>

- Kristianstad kommun. (2020a). *Befolkning*.
<https://www.kristianstad.se/sv/kommun-och-politik/kommunfakta/befolkning/> [2020-09-09]
- Kristianstad kommun. (2020b). *Naturreservat*.
<https://www.kristianstad.se/sv/bygga-bo-och-miljo/naturvard-parker/naturreservat/> [2020-10-09]
- Lokaltidningen. (2020). *Kristianstadsbors naturvanor efterfrågas*. Vecka 39 september 2020.
<https://e.lokaltidningen.se/#pages/287184/1/8> [2020-09-28]
- Länsstyrelsen. (2018). *Handlingsplan för Skånes friluftsliv 2018-2021*.
<https://www.lansstyrelsen.se/download/18.26f506e0167c605d5693c968/1582108454835/Handlingsplan%20f%C3%B6r%20Sk%C3%A5nes%20friluftsliv.pdf> [2020-10-05]
- Mattisson, B. (2020a). *Corona: Har vi varit mer ute i naturen? är frågan*. Kristianstadsbladet. 8 september.
<https://www.kristianstadsbladet.se/kristianstad/corona-har-vi-varit-mer-ute-i-naturen-ar-fragan-f6c59a69> [2020-09-16]
- Mattisson, B. (2020b). *Kristianstadsbors naturvanor under lupp*. Kristianstadsbladet. 9 september. Del A, s.20.
- Naturvårdsverket. (2018). *Allemansrätten – en vägledning*.
<https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-1304-2.pdf?pid=22442> [2020-09-15]
- Naturvårdsverket. (2020a). *Vad är friluftsliv?*
<https://naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Friluftsliv/Kommunal-friluftslivsplanering/Vad-ar-friluftsliv/> [2020-09-17]
- Naturvårdsverket. (2020b). *En förutsättning för friluftslivet*.
<https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Uppdelat-efter-omrade/Allemansratten/En-forutsattning-for-friluftslivet/> [2020-09-30]
- Niklasson, M. & Nilsson, S.G. (2005). *Skogsdynamik och arters bevarande: bevarandebiologi, skogshistoria, skogsekologi och deras tillämpning i Sydsvriges landskap*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Postnummerservice. (u.å). *Postnummerkatalog – Kristianstad kommun*.
<https://www.postnummerservice.se/information/svenska-postnummer-och-postorter/skaane/kristianstad-kommun/> [2020-09-17]
- Regeringen. (2012). *Regeringens skrivelse 2012/13:51 Mål för friluftslivspolitiken*.
<https://www.regeringen.se/49bba5/contentassets/66ec772d0bd14d08b78289390f6b1275/mal-for-friluftslivspolitiken-skr-20121351> [2020-10-05]
- Reiter, O. (red.) (2006). *Det skånska landsbygdsprogrammet: ett utvecklingsprogram med landskapsperspektiv*. Malmö: Länsstyrelsen i Skåne län.
<https://www.lansstyrelsen.se/download/18.2e0f9f621636c8440272691a/1528230362341/Det%20sk%C3%A5nska%20landsbygdsprogrammet.pdf> [2020-09-14]
- Rimfors, F. (2020). *De ska kartlägga hur corona påverkat Kristianstadsbornas naturvanor*. Högskolan Kristianstad. 8 september.

<https://www.hkr.se/nyheter/2020/de-ska-kartlagga-hur-corona-paverkat-kristianstadsbornas-naturvanor/> [2020-09-16]

Sandell, K & Sörlin, S. (red.) (2008). *Friluftshistoria: från "hårdande friluftslif" till ekoturism och miljöpedagogik: teman i det svenska friluftslivets historia. 2.*, omarb. uppl. Stockholm: Carlsson.

SCB. (u.å). *Kommuner i siffror*

<https://kommunsiffror.scb.se/?id1=1290&id2=null> [2020-10-09]

SCB. (2020). *Fortsatt ökning av arbetslösheten.*

<https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/arbetsmarknad/arbetskraftsundersokningar/arbetskraftsundersokningarna-aku/pong/statistiknyhet/arbetskraftsundersokningarna-aku-maj-2020/> [2020-09-02]

Socialstyrelsen. (2020). *Statistik över antal avlidna i covid-19.*

<https://www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/statistik/statistik-om-covid-19/statistik-over-antal-avlidna-i-covid-19/> [2020-10-16]

Spång, A. (2020). *Intresset för mountainbike ökar.* P4 Kristianstad. 23 september 2020.

<https://sverigesradio.se/artikel/7560124> [2020-09-29]

Svenskt näringsliv. (u.å). *Så slår coronakrisen mot svenska företag och jobb.*

<https://coronakrisen.svensktnaringsliv.net/produktion/sverige> [2019-09-18]

Sveriges radio. (2020). *Fler har blivit intresserade av att titta på fåglar.* 29 juni 2020.

<https://sverigesradio.se/artikel/7501390> [2020-09-29]

Torstensson, E. (2020). *Stora mängder skräp i Lunds kommun: "Det är tråkigt att se".* SVT Nyheter Skåne. 4 augusti.

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/skane/fordubbling-av-nedskrapning-i-lunds-kommun> [2020-09-15]

Vattenriket. (u.å.a). *Natur & kultur.*

<https://vattenriket.kristianstad.se/naturkultur/> [2020-09-17]

Vattenriket. (u.å.b). *Friluftsliv.*

<https://vattenriket.kristianstad.se/biosfaromrade/friluftsliv/> [2020-09-17]

Bilagor

Bilaga 1. Enkätundersökning

DRAFT

EvaSys	Electric Paper
Hur har Covid-19-pandemin påverkat invånarnas naturvanor i Kristianstads kommun?	

Mark as shown: Please use a ball-point pen or a thin felt tip. This form will be processed automatically.

Correction: Please follow the examples shown on the left hand side to help optimize the reading results.

1. Välkommen!

Vi heter Matilda Rask Olsson och Moa Vitestam och studerar på Landskapsvetarprogrammet, Högskolan Kristianstad. Vi skriver nu vårt examensarbete och vill undersöka om Covid-19-pandemin har påverkat myndiga invånarnas naturvanor i Kristianstads kommun. Med naturvanor menar vi allt från vardagliga promenader i parkmiljö och skog, till vandring och aktiviteter utomhus som t.ex. sport.

Undersökningen tar ungefär 4 min att genomföra och besvaras en gång per person.

Ditt deltagande är helt frivilligt. Ditt deltagande är anonymt; du kommer inte att identifieras utifrån dina svar. Om du startar undersökningen kan du avsluta ditt deltagande när som helst. Om du har frågor eller funderingar kan vi nås på matilda.olsson0270@stud.hkr.se, moa.vitestam0002@stud.hkr.se eller så kan du nå vår handledare, Tom Beery på thomas.beery@hkr.se

Tack för att du deltar och bidrar till en ökad förståelse av Covid-19-pandemins samhällspåverkan!

2. Naturvanor

2.1	Hur ofta skulle du säga att du var ute i naturen innan Covid-19-pandemin?	☐ Aldrig	☐ 1-3 gånger i veckan	☐ 1-3 gånger i månaden
		☐ Mer än 3 gånger i veckan		
2.2	Hur ofta skulle du säga att du är ute i naturen under Covid-19-pandemin?	☐ Aldrig	☐ 1-3 gånger i veckan	☐ 1-3 gånger i månaden
		☐ Mer än 3 gånger i veckan		
2.3	Tycker du att dina naturvanor har ändrats sedan Covid-19-pandemin?	☐ Nej	☐ Ja	☐ Vet ej
2.4	Om du svarade ja, på vilket sätt har dina naturvanor ändrats jämfört med tiden innan Covid-19-pandemin? (Välj ett eller flera alternativ)	☐ Jag vistas i naturen färre tillfällen jämfört med tidigare	☐ Jag vistas i naturen fler tillfällen jämfört med tidigare	☐ Jag är ute i naturen kortare tid jämfört med tidigare
		☐ Jag är ute i naturen längre tid jämfört med tidigare	☐ Jag söker upp nya områden	☐ Jag umgås mer med familj och vänner i naturen
		☐ Jag utövar nya aktiviteter i naturen	☐ Annat	
2.5	Om annat, beskriv här:	<input type="text"/>		
2.6	Om dina naturvanor har ändrats sedan Covid-19-pandemin, vad är anledningen till att de har ändrats? (Välj ett eller flera alternativ)	☐ Jag vill bort från hemmet/staden	☐ Naturen har blivit ett ställe att återhämta mig och få energi	☐ Naturen är ett säkert ställe och fritt från oro
		☐ Naturen är det bästa sättet att umgås med människor	☐ Jag är permitterad / arbetssökande /ledig	☐ Annat
2.7	Om annat, beskriv här:	<input type="text"/>		

3. Naturvanor

DRAFT

3. Naturvanor [Continue]

3.1 Vilka av följande aktiviteter ägnar du dig främst åt när du är i naturen under Covid-19-pandemin? (Välj max 3 svarsalternativ)

☐ Promenad (med eller utan hund)	☐ Motion	☐ Vandring
☐ Fågelskådning	☐ Fritidsfiske	☐ Camping
☐ Orientering	☐ Utomhussport	☐ Ridning
☐ Cykling	☐ Besöka turistmål	☐ Plocka svamp/bär
☐ Trädgårdsodling	☐ Picknik/ grilla/ fika	☐ Sol och bad
☐ Annat		

3.2 Om annat, beskriv här:

3.3 Vilka naturområden besöker du framförallt under Covid-19-pandemin? (Välj ett eller flera alternativ)

☐ De som finns i mitt omedelbara närområde (t.ex. trädgård, närliggande grönområden och skog)	☐ Parker, odlingslotter och kolonier	☐ Naturområden mindre än 30 min restid från där jag bor
☐ Naturområden 30-60 min restid från där jag bor	☐ Naturområden mer än 60 min restid från där jag bor	☐ Annat

3.4 Om annat, beskriv här:

4. Invånare

4.1 Alder	☐ 18-25	☐ 26-35	☐ 36-45
	☐ 46-55	☐ 56-65	☐ 66+
4.2 Kön	☐ Kvinna	☐ Man	☐ Ickebinär
	☐ Annat	☐ Vill inte uppge	
4.3 Huvudsaklig sysselsättning	☐ Arbetande	☐ Arbetssökande	☐ Sjukskriven
	☐ Permitterad	☐ Student	☐ Pensionär
	☐ Utan sysselsättning		
4.4 Bor du i Kristianstads kommun?	☐ Nej	☐ Ja	
4.5 Om ja, postnummer:	____		

Tack för ditt deltagande! Dela gärna enkäten till vänner och familj i Kristianstads kommun!

Bilaga 2. Facebookgrupper och -sidor. [2020-09-08]

Alla vi som bor på Ivö	Kiaby grannverksamhet	Vi från Ekestad, Österslöv och Balsby
Allt det här händer i Degeberga	Landskapsvetarna	Vi som bor Norra Åsum
Bjälövs sidan	Linderöd	Vi som bor på Helgedal/Hedentorp
Djurröd	Maglehem med omnejd	Vä/Öllsjö med omnejd
Egna Hem i Kristianstad	Ovesholm med omnejd	Yngsjö -- www.yngsjo.just.nu
Everöd	Rickarum	Åhus med omnejd
Fjälkingesnack	Rinkaby Byförening	Önnestad
Färlövs infosida	Skepparslöv.nu	Österäng
Föräldrar och barn i Arkelstorp Oppmanna	Skånes Viby	Östra Sönnarslöv
Vånga	Tollarp.nu	
Gemenskap på Näsby	Torsebro	
Gärds Köpinges officiella FB sida	Vi som bor i Träne med omnejd	
	Venestad	

Bilaga 3. Informationsblad

Bild: Matilda Rask Olsson 2020.